

POSTANOWIENIE

Dnia 11 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania M. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy na dalszy
okres,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 stycznia 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 marca 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. oddala wniosek o przyznanie od Skarbu Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 marca 2021 r., III AUa (...), Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) oddalił apelację M.M. (dalej wnioskodawczyni lub ubezpieczona) od wyroku z dnia 29 września 2020 r., V U (...), Sądu Okręgowego-Sądu Pracy w B. oddalającego odwołanie od decyzji z dnia 19 sierpnia 2019 r. oraz decyzji z dnia 13 listopada 2019 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w B. odmawiających prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy z dnia 11 kwietnia 2017 r.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczyni zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie art. 379 pkt 5 w związku z art. 117 § 2, 4 i 5 k.p.c. oraz

art. 210 § 21 w związku z art. 162, art. 207, art. 217, art. 229 i art. 230 k.p.c. oraz art. 5 i art. 212 § 2 k.p.c.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono występowaniem istotnego zagadnienia prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, czy w przypadku powzięcia wiadomości przez sąd co do stanu psychofizycznego stronie powinien on, działając z urzędu, ustanowić jej pełnomocnika z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na przyjęcie do rozpoznania. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Wnioskodawczyni uważa, że jej skarga powinna zostać rozpoznana przede wszystkim dlatego, iż w sprawie zachodzi potrzeba rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego związanego z obowiązkiem sądu do ustanowienia z urzędu pełnomocnika dla strony co do, której poweźmie wiedzę o jej złym stanie psychofizycznym.

Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie. W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu.

Przedstawione przez skarżącą zagadnienie prawne wielokrotnie było rozstrzygane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, które należy uznać za jednolite i utrwalone. Sąd Najwyższy przyjmuje (por. wyrok z dnia 8 grudnia 2009 r., I UK 195/09 (OSNP 2011 nr 13-14, poz. 190), że w niektórych przypadkach

nieprzyznanie fachowego pełnomocnika z urzędu - mimo spełnienia określonych warunków - może być kwalifikowane jako powodujące nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2006 r., II CSK 51/06, Monitor Prawniczy 2006 nr 13, s. 680). Dotyczy to jednak tylko sytuacji, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznajomość reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2005 r., III CK 533/04, LEX nr 197647 oraz z dnia 25 maja 2005 r., I CK 773/04, LEX nr 180833). Jednak nawet istnienie choroby psychicznej strony nie zawsze uzasadnia konieczność uwzględnienia jej wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Także w takiej sytuacji sąd ocenia, czy udział adwokata lub radcy prawnego jest potrzebny i tylko wówczas, gdy sprawa jest skomplikowana pod względem faktycznym lub prawnym albo gdy strona wykazuje nieporadność i nie podejmuje stosownych działań procesowych, obowiązany jest ustanowić pełnomocnika z urzędu (por. postanowienie z dnia 18 października 2011 r., III UZ 24/11, LEX nr 1129130). Co do zasady jednak odmowa ustanowienia dla strony adwokata z urzędu nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., II UKN 102/98, OSNAPiUS 1999 nr 12, poz. 408; z dnia 12 września 2007 r., I CSK 199/07, LEX nr 461625; z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, LEX nr 424339 oraz z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 50/08, LEX nr 424321).

Analiza przebiegu postępowania w rozpoznawanej sprawie prowadzi do wniosku, że wnioskodawczyni nie wykazywała nieznajomości zasad postępowania lub nieporadności, prowadzących do tego, że nie była w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia. Ubezpieczona posiada wyższe wykształcenie, w trakcie postępowania otrzymywała pisemne opinie biegłych i składała do nich zarzuty oraz wnioski, a także złożyła apelację. Wniosek o przyznanie pełnomocnika z urzędu złożyła dopiero przed sądem drugiej instancji w celu sporządzenia skargi kasacyjnej i został on uwzględniony.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczynie powołuje się na zły stan zdrowia psychicznego, z którego wywodzi obowiązek ustanowienia dla niej pełnomocnika z urzędu. Przywołuje przy tym postanowienie z dnia 10 marca 1999 r., II CKN 41/99 (LEX nr 196603), w którym Sąd Najwyższy w oparciu o przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. Nr 111, poz. 535 ze zm.) stwierdził, że art. 48 ust. 2 tej ustawy daje taką możliwość, nawet bez złożenia wniosku. Skarżąca zdaje się jednak nie dostrzegać, że także w tym wyroku Sąd Najwyższy przyjął, iż ustawodawca uzależnił zastosowanie tego przepisu od uznania przez sąd udziału pełnomocnika za potrzebny (tak jak przewiduje to też art. 117 § 1 k.p.c.). W konsekwencji nie można uznać, że nieustanowienie dla wnioskodawczynie pełnomocnika z urzędu doprowadziło do pozbawienia możliwości obrony jej praw.

Co do twierdzeń o braku pouczeń ze strony Sądu do przysługujących wnioskodawczynie praw, należy podnieść, że z art. 5 i art. 212 § 2 k.p.c. nie wynika powinność sądu o charakterze ogólnego obowiązku udzielania w każdym wypadku pouczeń osobom stającym przed sądem tylko dlatego, że występują bez profesjonalnego pełnomocnika. Udzielenie pouczenia zależy od oceny i uznania sądu, uwiarygodnionego konkretną sytuacją procesową i staje się powinnością sądu tylko w sytuacjach zupełnie wyjątkowych, kiedy zachodzi potrzeba zapobieżenia nierówności podmiotów toczącego się postępowania, a więc wówczas, gdy strona z uwagi na swoją nieporadność i stopień skomplikowania sprawy nie jest w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania i podjąć w związku z tym stosownych czynności procesowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2021 r., I USK 89/21, LEX nr 3122707).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Wniosek przyznanie od Skarbu Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu został oddalony w oparciu o § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68 ze zm.) jako niezawierający oświadczenia, że koszty nie zostały zapłacone w całości lub w części (por. postanowienia Sądu

Najwyższego z dnia 14 października 1998 r., II CKN 687/98, OSNC 1999 nr 3, poz. 63; Palestra 1999 nr 11, s. 143, z glosą A. Zielińskiego oraz z dnia 26 marca 2003 r., II CZ 26/03, OSNC 2004 nr 6, poz. 95).